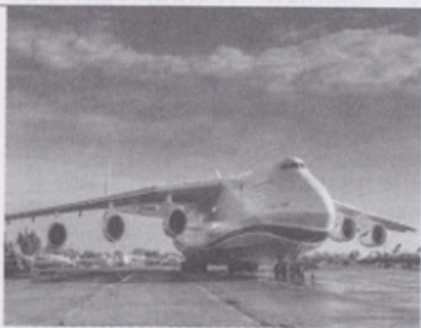

Завдання 23. Запишіть і запам'ятайте назви органів державної влади в Україні. Значення незнайомих слів з'ясуйте за словником.

Верховна Рада України (ВР України), Президент України, Кабінет Міністрів України (Кабмін України), Верховний Суд України, Конституційний Суд України.

Цікаві факти про Україну

✓ Літак АН-225 «Мрія» – найбільший і найпотужніший у світі транспортний літальний апарат. Цей унікальний вантажний літак був створений у лабораторії київського конструкторського бюро Антонова в 1980 році. Його довжина становить 84 м, висота – 18 м, загальна вантажомісткість – 250 тонн.

✓ Перший у континентальній Європі комп'ютер створений у Києві під керівництвом науковця Сергія Лебедева і відомого вченого Віктора Глушкова у 1950 році.

Завдання 24. А. Прочитайте текст. Значення нових слів з'ясуйте за словником.

Державний устрій України

Держава – це не тільки країна з певною територією і населенням. Держава – це також парламент, президент, уряд, суд.

Україна – демократична держава. Влада в Україні належить народу. Україна має головний (основний) закон. Це – Конституція. Конституція України поділяє державну владу на законодавчу, виконавчу і судову.

Законодавча влада створює закони держави. Парламент – це орган законодавчої влади. Він вирішує питання економічного, політичного і культурного розвитку країни. Парламент України називається Верховна Рада України. У Верховній Раді України 450 (чотириста п'ятдесят) депутатів.

Народ України обирає депутатів на п'ять років. В областях, містах і селах України діють місцеві органи законодавчої влади – обласні, районні, міські, сільські ради, а також відділення таких державних інститутів, як поліція, суди, міграційна служба тощо.

Виконавча влада виконує закони держави. Органи державної виконавчої влади в Україні – це Президент і уряд. Президент України – глава держави. Президента обирає народ України на 5 років. Уряд України називається Кабінетом Міністрів. Глава українського уряду – Прем'єр-міністр. Верховна Рада України призначає уряд. Місцеві органи виконавчої влади – це місцеві адміністрації (обласні, районні, міські, сільські).

Судова влада контролює виконання законів. Органи судової влади України – Конституційний Суд, Верховний Суд та інші суди.

Б. Знайдіть у тексті відповіді на запитання.

1. Що таке держава?
2. Кому належить влада в демократичній державі?
3. На які види поділяється державна влада в Україні?
4. Що таке законодавча влада?
5. Назвіть орган законодавчої влади в Україні.
6. Що таке виконавча влада?
7. Назвіть органи виконавчої влади в Україні.
8. Що контролює судова влада?

Завдання 25. Прочитайте текст. Значення незнайомих слів знайдіть у словнику.

Україна

Україна – це одна з найбільших європейських держав. Її площа становить близько 604 тис. км² (квадратних кілометрів). Україна межує з багатьма європейськими країнами: на заході – з Польщею,

Словаччиною, Угорщиною; на південному заході – з Молдовою та Румунією; на півночі – з Білоруссю та Росією, на сході – з Росією. На півдні кордон України з Туреччиною проходить по Чорному морю.

Україна – багатонаціональна держава. Більшість населення – українці, але поруч із ними живуть росіяни, білоруси, поляки, євреї, угорці, кримські татари.

Більшість населення живе в містах, яких в Україні 475. Найбільшими містами України є Київ (столиця держави), Харків, Одеса, Донецьк, Дніпро, Запоріжжя, Львів, Кривий Ріг, Миколаїв. Україна багата на ліси, степи й річки. Найбільші ліси ростуть на півночі і заході країни. На півдні розкинулися безкрайні степи. На заході розташовані Карпатські гори (Карпати), а на півдні, на Кримському півострові (Крим), – Кримські гори. Гори в Україні не дуже високі, але красиві. Тому вони стали улюбленим місцем відпочинку не тільки українців, а й гостей з усього світу. В Україні багато маленьких і великих річок. Найбільші – Дніпро, Дунай, Дністер, Десна. На півдні є моря – велике Чорне і невелике Азовське. Вони мають важливе значення для економіки української держави.

Клімат України м'який. Зими часто бувають не дуже холодними, а влітку немає великої спеки. Найтепліше на півдні і на всьому узбережжі Чорного й Азовського морів. Тому тут розташувалися міста-курорти з сучасними санаторіями, готелями, будинками відпочинку.

Україна відома в усьому світі своїми багатими родючими землями – чорноземом. Ці землі найбільш сприятливі для вирощування різних сільськогосподарських культур.

Тому сільське господарство в Україні завжди було основною сферою економіки. Українська земля має різні корисні копалини: вугілля, залізну руду, нафту, газ, сіль та ін., що сприяє розвитку промисловості країни.

Україна – розвинена індустріальна держава. Вона має великі підприємства машинобудівної, хімічної, легкої та харчової промисловості. Україна – космічна держава: українські конструктори та вчені зробили значний внесок у розвиток світової космічної науки. Дослідженнями українських учених керує Національна академія наук України (НАН України). В Україні більше ніж 200 університетів, де навчаються сотні тисяч студентів, серед яких іноземці.

Україна поділена на 24 області. Їхні назви походять здебільшого від назв міст, які є політичними, економічними, науковими та культурними центрами цих областей.

Державною мовою в Україні є українська, але представники різних національностей можуть спілкуватися рідною мовою, вивчати її в школі як окремий предмет. Українська мова є обов'язковою в судах, кримінальних провадженнях, війську, органах державної влади та місцевого самоврядування, освітніх та наукових закладах, лікарнях, на пошті, у сфері телекомунікаційних послуг.

Завдання 26. Дайте письмову відповідь на запитання.

1. З якими державами межує Україна?
2. Представники яких національностей живуть в Україні?
3. Які великі міста України ви знаєте?
4. Що ви дізналися про природу України?
5. Який клімат в Україні?
6. Що є основою економіки України?

7. На які корисні копалини багата Україна?
8. Яка промисловість розвивається в Україні?
9. На скільки областей поділена держава?
10. Яка мова в Україні є державною?

Завдання 27. Закінчіть речення.

1. Більшість населення в Україні українці, але поруч із ними живуть ... .
2. Найбільшими містами в Україні є ... .
3. Найбільші ліси знаходяться ... .
4. Клімат України ... .
5. Сільське господарство завжди було ... .
6. Україна має різні корисні копалини: ... .
7. Назви областей України походять від назв ... .
8. Державною мовою в Україні є ... .

Завдання 28. Дайте заперечні відповіді на запитання.

1. В Україні живуть лише українці?
2. Більшість населення України живе в селах?
3. Клімат України дуже суворий?
4. Основною сферою економіки України є хімічна промисловість?
5. В Україні дуже мало корисних копалин?

КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 29. Утворіть форми родового і місцевого відмінків від назв українських міст. Ураховуйте чергування *ї* // *є* чи *і* // *о*.

Зразок: *Київ* – *Києва*, у *Києві*; *Львів* – *Львова*, у *Львові*

Київ, Львів, Харків, Миколаїв, Чернігів, Канів, Богодухів, Васильків, Виноградів, Зіньків, Глухів, Почаїв, Немирів, Обухів, Очаків, Фастів, Чугуїв, Зміїв.

Завдання 30 Перепишіть речення. Іменники, подані в дужках, поставте в орудному відмінку.

1. Діти вирішили йти в театр разом із (мати). 2. Андрій купив телефон (вартість) 7 тисяч гривень. 3. Машини їхали зі (швидкість) 120 км/год. 4. Викладач познайомився з (більшість) студентів на першому занятті. 5. Мудрість не завжди приходиться разом зі (старість). 7. Із вітром не змагайся, за (тінь) не ганяйся (Нар. тв.). 8. Своєю (радість) й (печаль), як (хліб-сіль), поділись (М. Сингаївський).

Завдання 31. Від поданих іменників утворіть форму називного відмінка множини.

Болгарин, вінничанин, громадянин, киянин, львів'янин, молдаванин, росіянин, селянин, татарин, харків'янин.

Завдання 32. Від поданих дієслів утворіть складні форми майбутнього часу (2-га особа однини і 2-га особа множини). Складіть із ними п'ять речень.

Зразок: *чути* – *ти чутимеш, ви чутимете*

Перемагати, здійснювати, символізувати, рухатися, випереджати, звучати, святкувати, створювати, налічувати, навчатися.

Завдання 33. Поясніть, чому від першого дієслова можна утворити лише просту форму майбутнього часу, а від другого – складну і складену.

Взяти – брати.

Завдання 34. Вставте слова в текст відповідно до змісту. Користуйтеся словами для довідки.

Населення України

Населення – це люди, які ... на території країни. Населення України ... близько 42 мільйонів осіб.

За чисельністю населення Україна на п'ятому місці серед ... країн після Німеччини, Франції, Великобританії та Італії.

Більшість населення України живе в містах і селищах міського типу – 68,9%. У ... України місті Києві проживають близько 3 (трьох) мільйонів чоловік, у Харкові – близько 2 (двох) мільйонів чоловік, у Дніпрі – близько 1 мільйона чоловік, в Одесі – 1 мільйон чоловік, у Запоріжжі – 900 (дев'ятсот) тисяч чоловік, у Львові – 800 (вісімсот) тисяч ...

Слова для довідки: столиці, становить, європейських, живуть, містах, чоловік.

Завдання 35. А. Прочитайте текст.

Україна – багатонаціональна держава. Три чверті громадян – українці. У культурі, традиціях, способі життя і навіть у мові є певні регіональні розбіжності. Другий за чисельністю народ – росіяни. Вони становлять 17,2% населення. Багато росіян живе на сході країни.

Представники інших національностей становлять близько 6% населення. Білоруси, поляки, угорці, румуни живуть переважно в західній частині України; євреї, молдавани і кримські татари – на півдні країни.

На території України населення розміщується нерівномірно. Перш за все виділяються вісім регіонів (з населенням більш ніж 2 мільйони осіб кожен), у яких у цілому зосереджено більше половини населення країни. Найбільшими є Київська (разом із Києвом) і Дніпропетровська області. В інших областях проживає від одного до двох мільйонів осіб у кожній, і тільки в одній Чернівецькій області налічується менше 1 млн.

Б. Знайдіть у тексті й выпишіть:

- іменники, які позначають національність людини;
- іменники жіночого роду з основою на приголосний. Визначте їх відмінок;
- іменники, що відмінюються за зразком слова *киянин*;
- кількісні й порядкові числівники.

ВПРАВИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Вправа 1. Прочитайте текст. Зверніть увагу на аббревіатури. Перекладіть їх рідною мовою.

Україна є одним із членів-засновників Організації Об'єднаних Націй, а також членом понад сорока міжнародних організацій, зокрема, ОБСЄ (1992), МВФ (1992), МБРР (1992), СОТ (2008), Ради Європи (1995).

ООН – Організація Об'єднаних Націй.

ОБСЄ – Організація з безпеки і співробітництва в Європі.

МВФ – Міжнародний валютний фонд.

МБРР – Міжнародний банк реконструкції та розвитку.

СОТ – Світова організація торгівлі.

Вправа 2. Прочитайте речення. Значення нових слів з'ясуйте за словником. Визначте вид дієслів (НДВ, ДВ) і час. Від дієслів *створити*, *мати*, *визначати*, *звучати* утворіть всі можливі форми 3-ї особи однини майбутнього часу. Запишіть їх.

- Кожна держава має свої символи – герб, прапор і гімн.
- Державні символи України визначає Конституція.
- Український народ створив багато патріотичних пісень про свою батьківщину.
- Пісня-гімн «Ще не вмерла України і слава, і воля» була популярною наприкінці XIX століття.
- Гімн звучить під час важливих подій у житті країни.
- У 1918 році була проголошена Українська Народна Республіка.
- У 1918 році синьо-жовтий прапор став національним символом України.
- Синьо-жовтий прапор символізує вічне прагнення до миру, праці й добробуту.
- Коли проводяться важливі церемонії або спортивні змагання, обов'язково піднімають державний прапор України.

- розділові: *або, чи, то...то, не то...не то, чи то...чи то, хоч... хоч.*

- приєднувальні: *і, та й, теж, також.*

У складносурядних реченнях з єднальними сполучниками називаються події, які відбуваються одночасно (*Яскраве сонце світить з неба, і вся природа радіє*) або послідовно (*Пройшов дощ, і весело заспівали птахи*).

У складносурядних реченнях з протиставними сполучниками називаються події, що протиставляються одна одній (*Рибі добре в синьому морі, а пташці – в ясному небі*).

Складносурядні речення з розділовими сполучниками повідомляють про події, які чергуються, змінюють одна одну (*Мене то кидало в жар, то проймало холодом*), або з двох названих ситуацій одна виключає іншу (*Або розумне казати, або зовсім мовчати*).

У складносурядних реченнях з приєднувальними сполучниками друга частина доповнює, узагальнює зміст першої: *Мій батько працює лікарем, брат також хоче бути лікарем.*

Завдання 9. Прочитайте текст. Знайдіть у ньому складносурядні речення. Які сполучники з'єднують частини цих речень? Які відношення виражають сполучники *і, та й, але, а*?

Я обираю Україну!

Соціологи пишуть про масову еміграцію українців, але деякі іноземці живуть тут і не збираються виїжджати.

Кристина Адамська – полька. Її сім'я живе у Львові. Пані Кристина розповідає: «Я не маю ні краплі української крові, але у мене немає думки переїхати до Польщі. Мої діти вчаться тут, у Львові». Пані Кристина каже: «В Україні мені комфортно, та й народилася я тут». Зараз жінка навчає онуку української та польської мов.

Мішель Терещенко, навпаки, – українець, який народився за кордоном. У середині 90-х він приїхав в Україну і зрозумів, що повинен жити на землі предків. Після Майдану* він отримав українське громадянство, а згодом Мішель став мером міста Глухова.

*Майдан – масовий, неформальний народно-визвольний рух в Україні та громадський контроль над владою.

Німецький еколог Мішель Якобі живе в Закарпатті. Студент з Німеччини дізнався, що тут розводять не тільки овець, а й карпатських буйволів. Їх залишилося дуже мало, і Мішель приїхав рятувати буйволів. Він оселився в закарпатському селі, вивчив мову, і тепер його не відрізнити від інших фермерів.

Карпатський буйвіл

Завдання 10. Познайомтеся зі спільнокореневими словами. Перекладіть. Запам'ятайте їх значення.

Міграція	Еміграція	Імміграція
Мігрант	Емігрувати	Іммігрант
Міграційний	Емігрант	Імміграційний

Завдання 11. Прочитайте текст. Випишіть спільнокореневі слова, значення яких ви з'ясовували. Знайдіть складні речення. З яких частин вони складаються?

Трудова міграція в Україну – скоріше виняток, ніж правило. Працювати в Україну приїжджають топ-менеджери з Європи, яким тут обіцяють високі заробітки. Також в Україні працюють люди з азійських країн. За останні роки економічна ситуація в Україні погіршилась, тому міграційна привабливість України зменшилась. Охочих приїхати стало менше, ніж раніше.

Самі ж українці все частіше їдуть на заробітки до Польщі, Словаччини, Чехії, Угорщини, Італії. Соціологи навіть пишуть про масову еміграцію українців. В історії вже були часи, коли українці масово виїжджали з країни. Так було на межі XIX–XX століть, коли чимало людей емігрували до США і Канади. Багато українських емігрантів досягли успіху в Америці, стали відомими людьми.

Завдання 17. Прочитайте текст. Значення незнайомих слів знайдіть у словнику.

Терещенки

Про родину Терещенків в Україні не чув хіба що зовсім байдужий. Наприкінці XIX і на початку XX століття на їхні кошти було побудовано чимало будинків у Києві, які й сьогодні прикрашають столицю України. Це, зокрема, Музей Тараса Шевченка (колишній палац родини Терещенків), Київський політехнічний інститут, будівля консерваторії (сьогодні тут розміщена Національна музична академія України імені П.І. Чайковського), Володимирський собор, Історичний та Художній музеї, Національна медична бібліотека та ін.

Герб родини Терещенків

Музей Т.Г. Шевченка в Києві

Першим відомим підприємцем у цій родині був Артемії Терещенко, син чернігівського козака, який оселився в колишній гетьманській* столиці місті Глухові (нині – Сумська область). Спочатку він торгував хлібом і деревиною. Пізніше розбагатів, почав будувати цукрові заводи.

Сини Артемія Микола та Федір продовжили справу батька. Цукор, який виробляли на їхніх заводах, постачали в багато країн світу.

На сімейному гербі родини Терещенків написаний девіз: «Прагнення до суспільної користі». Саме так і жили підприємці Терещенки. Брати дбали про гідні умови праці для своїх робітників: при кожному заводі були школа, лікарня, лазня, пральня, їдальні. Працівники мали право на безкоштовне житло і харчування. Династія Терещенків мала правило: 80 відсотків прибутку віддавати на благодійність.

Трьох-Анастасіївський собор (м. Глухів)

У рідному Глухові за свої кошти вони відбудували Трьох-Анастасіївський собор, збудували чоловічу та жіночу гімназії, учительський інститут, лікарню, цілі вулиці для бідняків. Чотирнадцять років вдячні мешанці Глухова обирали Миколу Терещенка міським головою.

Коли в Глухові родині стало тісно, Терещенки переїхали до Києва. Тут вони й віддавали значну частину своїх прибутків на благодійність, підтримували вдів і сиріт, будували лікарні, притулки для бідних. Добродійність стала моральною нормою і традицією для всіх поколінь цього роду. А ще Терещенків об'єднувала спільна пристрасть – живопис. Зібрані ними картини згодом стали основою експозиції чотирьох музеїв Києва. Багаті, відомі й шановані Терещенки поріднилися з найшляхетнішими українськими родинками: Ханенками, Апостолами, Уваровими.

Коли виникла ідея створити в Києві музей старовини (нині – Національний художній музей України), брати Терещенки заплатили третину від усієї зібраної суми. У новостворений музей вони передали свою колекцію слов'янської старовини, археологічні знахідки, картини.

Національний художній музей України
(архітектор – Владислав Городецький)

На жаль, під час революції 1917 р. багато експонатів було знищено або вкрадено.

У цей час родина Терещенків змушена була емігрувати до Франції.

Прошло майже 100 років – і нащадок славного роду Мішель Терещенко повернувся на батьківщину своїх предків. Він відмовився від французького громадянства та прийняв українське. Мішель вивчив українську мову, зацікавився фермерством: почав вирощувати льон і коноплі, які традиційно вирощували на Глухівщині. У 2015 році Мішель Терещенко був обраний мером Глухова і три роки пропрацював на цій посаді. Про себе Мішель каже, що зараз він є українцем, який завжди пам'ятає девіз своєї сім'ї. Він вважає Україну своєю Батьківщиною, яка «потребує допомоги від усіх її дітей».

*Гетьман (істор.) – військовий керівник, голова держави.

Гетьманщина – назва Української національної держави, що існувала в 1648–1781 рр.

Завдання 18. Який ще заголовок можна запропонувати до цього тексту?

Завдання 19. Дайте відповіді на запитання.

1. Чому родина Терещенків відома в Україні?
2. Які будівлі були зведені коштом цієї родини в Києві?

3. Чим для Терещенків було місто Глухів?
4. Який девіз був написаний на родинному гербі Терещенків? Як ви розумієте ці слова?
5. Як підприємці Терещенки дбали про своїх робітників?
6. Яке правило мала династія Терещенків?
7. Що зробили Терещенки для Глухова?
8. Яка спільна пристрасть об'єднувала членів родини Терещенків?
9. Яку роль зіграли Терещенки у створенні в Києві музею старовини?
10. Що трапилося з родиною Терещенків після революції 1917 року?
11. Що ви дізналися з тексту про Мішеля Терещенка?
12. Чому Мішель Терещенко повернувся в Україну?

Завдання 20. Випишіть з тексту словосполучення «іменник + іменник у Р. в.», які вказують на ознаку предмета, належність особі або предмету. Перший іменник ставте в називному відмінку.

Зразок: родина Терещенків, столиця України, Музей Тараса Шевченка.

Завдання 21. Прочитайте. Оцініть інформацію. Ви погоджуєтесь з цим чи ні? Оформіть свою відповідь за зразком.

Зразок: А. Так, я вважаю, що ця відповідь є правильною.

Б. Ні, я переконаний, що це не так.

1. До нашого часу не залишилося ніяких будівель, побудованих родиною Терещенків.
2. Музей Тараса Шевченка в Києві розташований у колишньому палаці родини Терещенків.
3. Першим відомим підприємцем у цій родині був Артемій Терещенко.
4. Артемій Терещенко вирощував льон і коноплі.
5. Династія Терещенків мала правило: 20 відсотків прибутку віддавати на благодійність.
6. Місто Київ було малою батьківщиною родини Терещенків.

7. На сімейному гербі родини Терещенків написаний девіз: «Прагнення до збагачення».
8. Добродійність стала моральною нормою і традицією для всіх поколінь роду Терещенків.
9. Картини, зібрані родиною Терещенків, згодом стали основою експозиції чотирьох музеїв Києва.
10. Мішель Терещенко відмовився від французького громадянства та прийняв українське.
11. Мішель Терещенко обирався мером міста Глухова.
12. Мішель не вважає себе українцем.

К

КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 22. Прочитайте текст. Скажіть, про що ви дізналися. Використовуйте у відповідях складносурядні речення.

Портрет типового українця

Українська газета «Слово і Діло» склала портрет сьогоденного типового громадянина України.

Знайомтеся – Наталка. Так, типовий українець насправді українка, адже жінок у нашій країні трохи більше, ніж чоловіків – 53,7% населення. Ім'я Наталя теж типове, і воно залишається найпоширенішим жіночим ім'ям в Україні.

Зараз Наталці близько тридцяти трьох років (середній вік української жінки). Вона заміжня за своїм однолітком, а чоловіка Наталки зветь, звичайно ж, Олександром. Вже багато років це чоловіче ім'я залишається одним із найпопулярніших.

Чотири роки тому в сім'ї народився син Максим: середній вік дітей в Україні зараз становить 4 роки.

Батька Наталки звали Юрій, а маму зветь Марією. Їм обом по 55 років, і вони ще працюють.

Наталка з чоловіком живуть у місті, як і більша частина населення країни. Вони не бізнесмени і не підприємці, а наймані працівники і отримують середньоукраїнську заробітну плату (коли проводилося дослідження, вона становила близько семи тисяч гривень).

Удома і за його межами родина говорить українською: понад дві третини громадян країни постійно користуються рідною мовою. Наталка вірить у Бога*, як і 63% жінок в Україні. Серед чоловіків це число становить менше половини.

За прогнозами, Наталя вийде на пенсію, коли пропрацює 35 років. Доживе вона до 76 років, а її чоловік проживе після виходу на пенсію років 5–6 і помре на 10 років раніше від своєї дружини. *За матеріалами сайту slovaidilo.ua*

*вірити в Бога – особлива система світогляду та світосприйняття конкретної людини або групи людей.

Завдання 23. Випишіть із тексту всі дієслова у формах минулого, теперішнього і майбутнього часу. Які форми майбутнього часу використовуються в тексті?

Минулий час	Теперішній час	Майбутній час

Завдання 24. Утворіть прості форми вищого і найвищого ступенів порівняння від прикметників.

Зразок: типовий – типовіший, найтипівіший

Популярний, великий, рідний, малий, байдужий, відомий, багатий, бідний, шляхетний, добрий, гарний, щирий, розумний, гостинний, люб'язний.

Життєва ситуація

Вправа 4. Уявіть, що вас попросили поділитися своїми враженнями про Україну та українців. Складіть невеликий текст, використовуючи моделі речень:

Мені подобається Україна (чому?), тому що....

Мені не подобається в Україні (що саме?)....

Я думаю, що в Україні + *прикметник у найвищому ступені порівняння* + *іменник* (наприклад, *найкрасивіші жінки*).

Я хочу жити в Україні (чому?), тому що...